

E. M. Forster

MAURICE

Věnováno šťastnějšímu roku

přeložil Radoslav Nenadál

Kniha vychází s finanční podporou Ministerstva kultury.

Copyright © The Provost and Scholars of King's College, Cambridge, 1971
Czech Edition © Vojtěch Ripka - Jitro, 2005
Translation & "Forsterovo vyznání" © Radoslav Nenadál, 2005
ISBN 80-903106-6-4

Část první

1

Jednou za pololetí se celá škola vydávala na vycházku – to znamená, že se jí účastnili jak profesori, tak chlapci. Byl to obyčejně příjemný výlet a všichni se na něj těšili, zapomělo se na kdejaký starý vroubek a každý se choval naprosto svobodně. Aby neutrpěla disciplína, konal se těsně před prázdninami, kdy už shovívavost nemůže škodit, a skutečně celá záležitost působila spíš jako nějaká radostná událost doma než ve škole, protože na místě, kde se podával čaj, už na ně čekala paní Abrahamsová, manželka pana ředitele, spolu s dalšími dámami, svými přítelkyněmi, a všechny se k nim chovaly s mateřskou pohostinností.

Pan Abrahams byl středoškolský profesor ještě ze staré školy. Ani mu tolik nesešlo na práci nebo na sportování, ale dobře své chlapce krmil a dbal, aby nedělali neplechu. Ostatní přenechával rodičům a nelámal si hlavu tím, kolik oni toho nechávali na něm. Z jeho nižší střední školy pak chlapci přecházeli uprostřed vzájemných poklon do renomovanějších středních škol vyššího stupně, zdraví, ale zanedbaní, a svět jim měl na jejich bezbranná těla uštědřovat první rány. O té apatii vůči výchově by se dalo říct mnoho, ale žáci pana Abrahamse si nevedli později v životě špatně, a když přišel čas, stávali se rodiči a v některých případech k němu posílali i své syny. Pan Read, mladší profesor, byl pedagog stejného typu, jen hloupější, zatímco pan Ducie, starší profesor, tu působil jako element povzbudivý a zabraňoval možnostem, aby celý podnik usnul. Pan Ducie byl

schopný muž, přísně zásadový, ale nikoli odtržený od světa a na problémy se dovedl dívat z obou stran. Pro rodiče a méně chápavé hochy vhodný nebyl, ale pro první ročníky se hodil a dovedl dokonce některé své studenty tak připravit, že získali stipendium. A nebyl také špatný organizátor. I když se panu Abrahamsovi dařilo vzbuzovat dojem, že otěže drží on a že dává přednost panu Readovi, ponechával prakticky panu Duciemu volnou ruku a nakonec ho požádal, aby se stal jeho společníkem.

Pan Ducie měl vždycky něco za lubem. A při této příležitosti to byl Hall, jeden ze starších chlapců, který odcházel na univerzitní přípravku. Chtěl si s Hallem na výletě „od srdce promluvit“. Kolegové se stavěli proti, protože tak by zůstávalo na jejich bedrech víc práce, a pan ředitel se dal slyšet, že si s Hallem již promluvil a chlapec sám že by tu poslední vycházku raději strávil se svými spolužáky. Bylo to pravděpodobné, ale pan Ducie se nikdy nedal odradit od něčeho, co pokládal za správné. Jen se usmíval a mlčel. Pan Read věděl, co má ten výraz „od srdce promluvit“ znamenat, protože již kdysi dávno, když se poznali, se jistého tématu profesionálně dotkli. Pan Read nesouhlasil. „Tenký led,“ pravil tenkrát. Loučil se se svými studenty, když jim bylo čtrnáct, a zapomínal, že se z nich pomalu stávají muži. Připadali mu jako jakási rasa sice poměrně vzrůstu, ale jaksí už hotoví, něco jako novoguinejští Pygmejové; byli to „jeho chlapci“. A bylo dokonce jednodušší jim porozumět než oněm Pygmeům, protože se nikdy neženili a jen zřídka umírali. Defilovali před ním v dlouhém procesí jedinců žijících v celibátu a nesmrtelných, a to procesí mívalo hustotu od dvacíti pěti do čtyřicíti. „Na knihách a výchově nevidím nic užitečného. Chlapci začali existovat dávno předtím, než někdo na vý-

chovu vůbec pomyslel.“ Pan Ducie se usmíval, protože byl namočen v teorii vývoje.

Takže nyní k těm chlapcům.

„Prosím, pane řediteli, smím se vás držet za ruku... Pane řediteli, slíbil jste mi...“ Obě páně ředitelovy ruce byly ob-sazeny, stejně tak jako Readovy. „Proboha, pane řediteli, slyšel jste to? On si myslí, že pan Read má tři ruce!“ – „To teda ne, řekl jsem ‚prsty‘. Slepá závist! Slepá závist!“

„Až laskavě skončíte – !“

„Pane řediteli!“

„Já půjdu s Hallem sám.“

Ozvaly se výkřiky zklamání. Když ostatní profesoři viděli, že to nemá cenu, svolali houf studentů a vedli je podél útesů k dunám. Hall vítězoslavně přiskočil po bok panu Duciemu a pocítil, že už je příliš velký, aby se ho držel za ruku. Silně připomínal svého otce, který tu v takovém průvodu kráčil před pětadvaceti lety, zmizel pak někde na renomované střední škole, zplodil syna a dvě dcery a nedávno zemřel na zápal plic. Pan Hall byl dobrý občan, ale jaksi lhostejný. Pan Ducie se o něm ještě před vycházkou informoval.

„Vy asi, Halle, čekáte nějaké morální žvanění, co?“

„Já nevím, pane profesore – pan Abrahams mi už takové kázání o ‚těch Svatých polích‘ udělil. Paní Abrahamsová mi dala knoflíčky do manžet. Kluci mi darovali sérii guatemalek až po dvou dolarech. Podívejte se, pane profesore! Tyhle s papouškem na sloupku.“

„Nádhera, nádhera! Copak vám povídal pan Abrahams? Asi vám říkal, že jste bídný hříšník, že?“

Chlapec se zasmál. Nerozuměl panu Duciemu, ale pochopil, že chtěl říct něco legračního. Necítil žádné zábrany, protože to byl jeho poslední den ve škole, a i kdyby šlápl

nějak vedle, k žádnému sporu by nedošlo. Pan Abrahams o něm navíc prohlásil, že byl velice úspěšný. „Jsme na něho hrdí, v Sunningtonu nám bude dělat čest.“ Viděl začátek dopisu matce. A kluci ho zasypávali dárky a prohlašovali, jaký že byl odvážný kluk. Jenže to právě byla chyba – statečný není. Bojí se tmy. Ale o tom nikdo neví.

„Takže co to říkal pan Abrahams?“ opakoval pan Ducie, když došli na písčité břeh. Hrozil dlouhý rozhovor a chlapec si hrozně přál, aby tak mohl být s kamarády nahore na útesech, ale věděl, že když se chlapec potká s mužem, takové přání je marné.

„Pan Abrahams mi řekl, abych dělal všechno stejně jako můj otec, pane profesore.“

„Ještě něco?“

„A nemám dělat nic, za co bych se musel stydět, kdyby mě při tom viděla matka. Tak se člověk nemůže dopustit ničeho špatného a na téhle škole že to bude o hodně jinačí.“

„Řekl pan Abrahams jak jinačí?“

„Všechny možné těžkosti – že to bude už spíš jako svět.“

„Řekl vám, jaký ten svět je?“

„Ne.“

„Ptal jste se ho?“

„Ne, pane profesore.“

„To od vás nebylo moc moudré, Halle. Snažte se věci si upřesnit. Pan Abrahams a já jsme tady, abychom vám na vaše otázky odpověděli. Jak myslíte, že svět – svět dospělých – vypadá?“

„To nevím, jsem ještě kluk,“ řekl velice upřímně. „Jsou dospělí hodně zrádní, pane profesore?“

Pana Ducieho to pobavilo a zeptal se ho, jaké příklady podlosti v životě viděl. Nedá se říct, odpověděl, že by dospělí nebyli k chlapcům hodní, ale cožpak se navzájem

věčně nepodvádějí? Chování školáka jako by zmizelo a on začal hovořit jako dítě a nechával se unést fantazií a byl docela zábavný. Pan Ducie si lehl do písku, poslouchal ho, zapálil si dýmku a hleděl do nebe. Malé lázničky, kde žili, zůstaly daleko za nimi, osazenstvo školy zatím dorazilo hodný kus před ně. Den byl šedý a nevál vítr, slunce jen málokdy prorazilo mraky.

„Vy žijete s matkou, vidíte?“ přerušil ho, když viděl, že chlapec nabyl sebedůvěry.

„Ano, pane profesore.“

„Máte nějaké starší bratry?“

„Ne, pane profesore, - jen Adu a Kitty.“

„A strýčky?“

„Ne.“

„Takže moc mužů neznáte?“

„Maminka zaměstnává kočího a v zahradě George, ale vy máte samozřejmě na mysli džentlmeny. Maminka má tři služky, kvůli údržbě domu, ale ty jsou tak líné, že by Adě nespravily ani punčochy. Ada je z mých dvou sester nejstarší.“

„Kolik je vám?“

„Čtrnáct a tři čtvrtě.“

„Takže jste nevědomý nebožáček.“ Rozesmáli se. Po malé přestávce dodal: „Když jsem byl ve vašem věku, pověděl mi můj otec něco, co mi pak bylo hrozně užitečné a moc mi to pomohlo.“ Nebyla to pravda, jeho otec mu nikdy nic nepověděl. Ale pro to, co chtěl říct, potřeboval předehtu.

„Ano, pane profesore.“

„Mám vám říct, co to bylo?“

„Prosím vás, pane profesore.“

„Několik okamžiků k vám budu mluvit, jako bych byl váš otec, Maurici. Budu vám taky říkat křestním jménem.“

A pak se prostě a laskavě rozhovořil o tajemství sexu. Mluvil o muži a ženě, které na počátku Bůh stvořil, aby země byla zalidněná, a o údobí, kdy muž a žena dospívají do své pravé síly. „Z vás se právě teď stává muž, Maurici; proto vám o tom všem povídám. Tohle vám vaše matka říct nemůže a ani byste se o tom před ní, stejně tak jako před žádnou jinou dámou neměl zmiňovat, a jestli vám o tom na té vaší příští škole hoši začnou povídat, řekněte jim, ať toho nechají, že všechno víte. Už jste o tom někdy slyšel?“

„Ne, pane profesore.“

„Ani slovo?“

„Ne, pane profesore.“

S dýmající lulkou v ústech se pan Ducie zvedl, našel si hladký kousek písku a holí do něho nakreslil obrazce. „Takhle to bude jednodušší,“ řekl chlapci, který se tvářil poněkud hloupě. S jeho zkušenostmi to všechno nemělo vůbec nic společného. Snažil se být přirozeně co nejpozornější, když byl v této vyučovací hodině jediný žák, a věděl, že předmět je to vážný a že se vztahuje k jeho vlastnímu tělu. Ale sám nějak nebyl s to onen vztah pochopit. Jakmile mu jej pan Ducie předvedl v celé vzájemnosti, úplně se před ním rozpadl jako neřešitelný početní příklad. Snažil se marně. Strnulý mozek ne a ne se probudit. Ovládala ho puberta, a nikoli inteligentní soudnost, a mužství na něho doléhalo, jak tomu vždycky musí být, jako v nějakém transu. Je zbytečné do toho transu zasahovat. A je zbytečné mu něco líčit sebevědečtěji a sebelákavěji. Chlapec se poddá a je opět stržen zpátky do svého spánku a nechce být vtažen dřív, než přijde jeho pravá hodina.

Pan Ducie projevoval přes všechnu svou vědeckost vlídné porozumění. Připisoval Mauriceovi velmi kultivované pocity a neuvědomoval si, že buď vůbec ničemu nerozu-

mí, anebo je tím vyveden z míry. „Je to všechno tak trochu nepříjemné,“ řekl, „ale člověk se s tím nějak prostě musí vyrovnat, hlavně z toho nesmí dělat nějakou záhadu. Pak přijdou ty velké věci – Láska, Život.“ Mluvil plynule, protože takto už s chlapci hovořil mnohokrát a také věděl, jakou otázku mu chlapec položí. Maurice se však na nic neptal, jen řekl: „Ano, ano, rozumím,“ a v té chvíli poprvé pojal pan Ducie obavu, že Maurice nerozumí vůbec. Zkoušel ho. Odpovědi byly uspokojivé. Hoch měl dobrou paměť – tak pozoruhodné je tkanivo, z něhož je upředena lidská bytost – a dokonce se mu podařilo nasadit falešný výraz pochopení, jakéhosi zdánlivého jiskření, kterým jako by reagoval na plápolající signály toho člověka. Nakonec dokonce přece jen položil jednu dvě otázky ohledně sexu a byly docela k věci. Pan Ducie byl potěšen. „Tak je to v pořádku,“ řekl. „Teď nás nic nemusí vyvést z míry a nic nám nemusí dělat těžkou hlavu.“

Zbývaly ještě dvě otázky lásky a života a těch se dotkl, když kráčeli podél bezbarvého moře. Hovořil o ideálním muži – čistém, asketickém. Líčil mu nádheru Ženy. Sám je zasnouben a bude se ženit, což mu dodalo ještě více lidskosti, a jeho oči za silnými skly brýlí poněkud zčervenaly; i tváře mu zruměněly. Milovat ušlechtilou ženu, chránit ji a sloužit jí – to je, pravil tomu malému chlapci, koruna života. „Teď to ještě nemůžete chápat, ale jednoho dne to pochopíte, a až tomu porozumíte, vzpomeňte si na toho nebohého starého pedagoga, který vás přivedl na tu správnou cestu. Všechno to spolu souvisí – všechno – a Bůh je tam na nebesích, všechno na světě je správné. Muž a žena! Jaká to je nádhera!“

„Já myslím, že se neožením,“ poznamenal Maurice.

„Ode dneška za deset let – zvu vás a vaši paní se svou manželkou na večeri. Přijmete pozvání?“

„Pane profesore!“ radostně se usmíval.

„Takže platí, ano?“ Rozhodně to byl na ukončení jejich rozhovoru dobrý vtíp. Maurice se cítil polichocen a začal o manželství uvažovat. Zatímco se jaksi vpravovali do normální nálady, pan Ducie se zastavil a chytil se za tváře, jako by ho rozbolely všechny zuby. Otočil se a zahleděl se zpátky na dlouhou písčitou pláž.

„Já jsem ty hrozné obrazce nesmazal,“ řekl pomalu.

Na opačném konci zálivu za nimi kráčeli nějakí lidé, také těsně podél moře. Určitě dojdou do místa, kde mu pan Ducie názorně předkresloval pohlaví, a jedna z těch osob byla dáma. Rozutíkal se zpátky, zbrocen potem.

„Pane profesore, vždyť to přece bude v pořádku!“ křičel za ním Maurice. „Teď už to musel zalít příliv.“

„Pane na nebesích... díky bohu... příliv stoupá.“

A náhle v zlomku toho okamžiku jím chlapec opovrhoval. „Lhář,“ myslil si. „Lhář a zbabělec, neřekl mi nic.“ ... Pak ho opět zalila temnota, ta temnota, která existuje od prvopočátku, ale není věčná a ustupuje vlastnímu bolestnému svítání.

2

Mauriceova matka žila nedaleko Londýna v pěkné vile obklopené chlumkem borovic. Tady se narodil on i jeho sestry a odtud odjížděl otec každý den do města do práce a sem se zase vracel. Když tu postavili kostel, téměř se odstěhovali, ale zvykli si na něj jako na všechno, a dokonce jim to začalo vyhovovat. Paní Hallová nemusela nikam